

ANALIZA RYZYKA ZDROWOTNEGO DLA MIESZKAŃCÓW OSIEDLA ŁĘGNOWO-WIEŚ

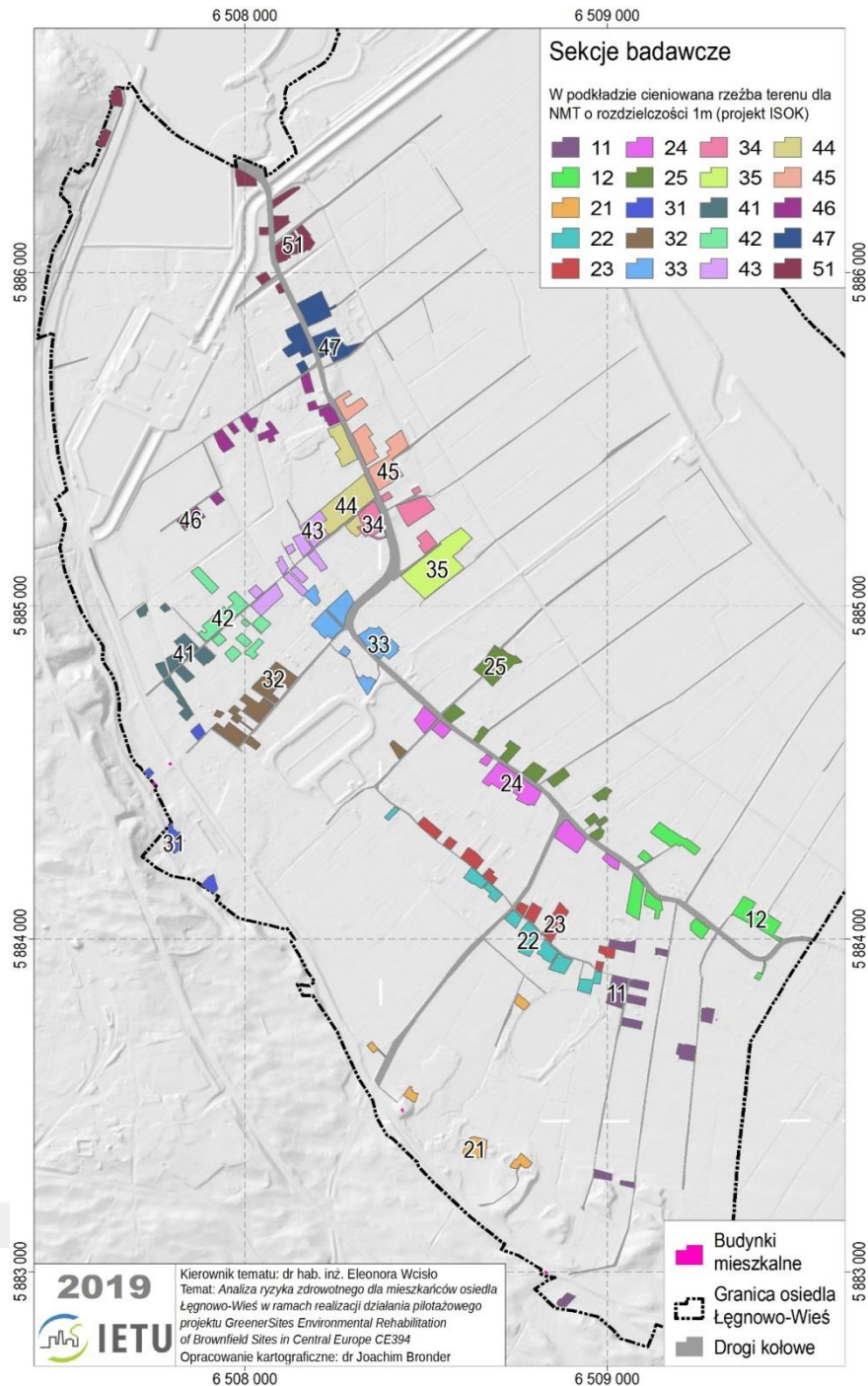
Eleonora Wcisło, Joachim Bronder, Ewa Błaszczyk
Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych
Bydgoszcz, 30 lipca 2019

Wykonanie analizy ryzyka zdrowotnego dla mieszkańców osiedla Łęgnowo-Wieś, w ramach realizacji działania pilotażowego projektu GreenerSites Environmental Rehabilitation of Brownfield Sites in Centaral Europe nr CE394.

- 1. Wykonanie podstawowej oceny ryzyka zdrowotnego.**
- 2. Wyznaczenie lokalnych, bezpiecznych dla zdrowia zawartości substancji zanieczyszczających, czyli lokalnych kryteriów remediacyjnych, w przypadku przekroczenia poziomu ryzyka dopuszczalnego.**
- 3. Ocena zanieczyszczenia gleb substancjami chemicznymi na podstawie ich dopuszczalnych zawartości w glebie, określonych w rozporządzeniu MŚ z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi [Dz. U. 2016.1395].**

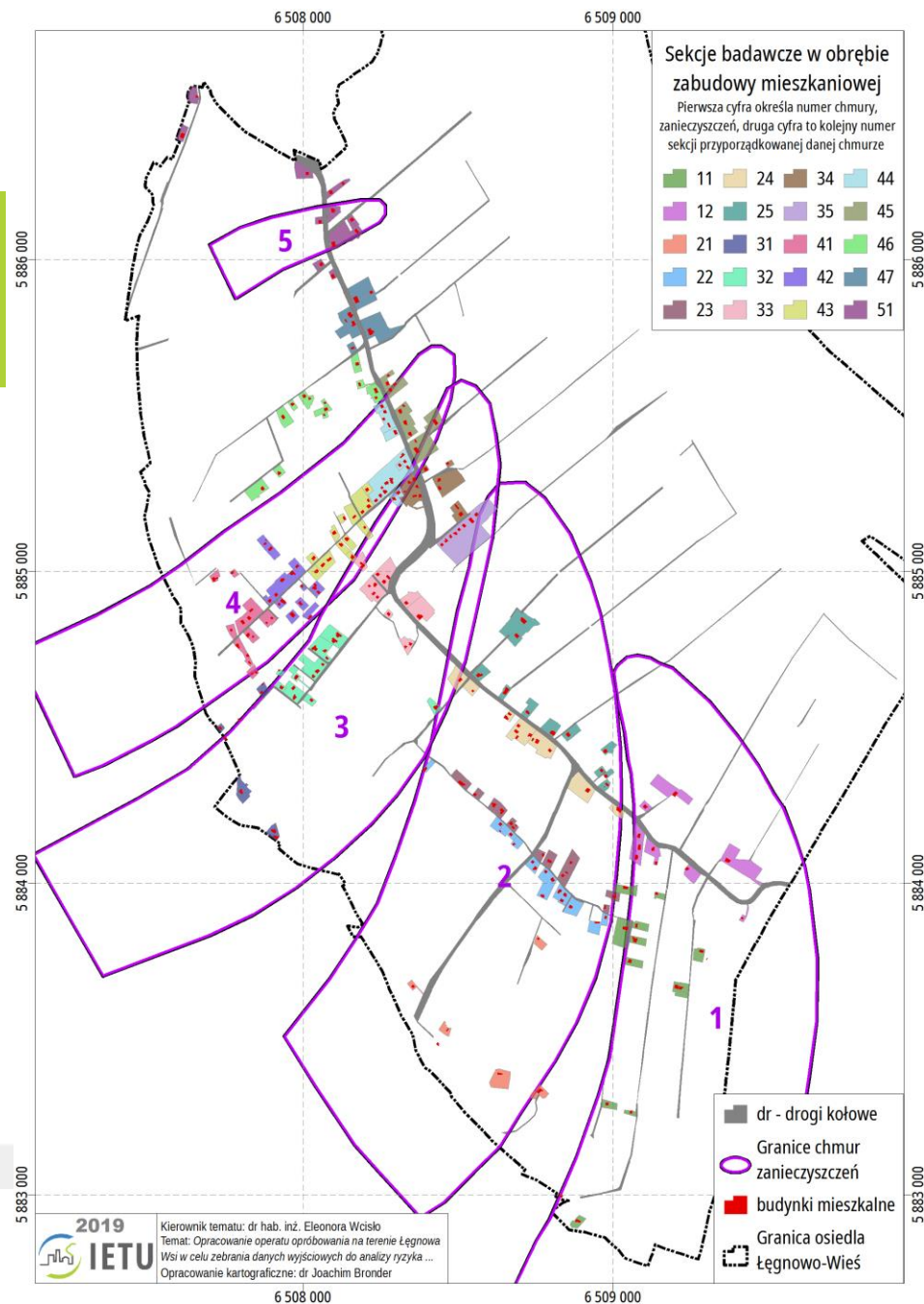
- Teren zabudowy mieszkaniowej osiedla Łęgnowo-Wieś (31,1 ha)
- 20 sekcji badawczych - 20 próbek zbiorczych (min. 15 próbek pojedynczych) pobranych z warstwy powierzchniowej (0-0,25 m)
- 9 otworów badawczych w wybranych użytkach (próbki pobrane z głębokości 0,25-1m i 1-3m (identyfikacja substancji lotnych)
- 6 wybranych gospodarstw ze studniami, z których woda używana do podlewania upraw (ARCADIS 2018) – 6 próbek zbiorczych (warstwa 0-0,25m)

LOKALIZACJA SEKCJI BADAWCZYCH

LOKALIZACJA SEKCJI BADAWCZYCH

5 chmur zanieczyszczeń w wodach
podziemnych wg AGH (2016)

WYBRANE SUBSTANCJE ZANIECZYSZCZAJĄCE

Numer sekcji	Pow. [ha]	Nr chmury	Ogniska zanieczyszczeń	Substancje - warstwa powierzchniowa	Liczba otworów badawczych (warstwy gruntu: 0-1m, 1-3m)	Substancje lotne - otwory badawcze
11	1,6669	1	plac spalań w Żółwinie, odpady z elektrociepłowni	WWA (16 wg USEPA)*, fenol, metale i metaloid**	1	WWA (antracen, acenaften, fluoren, piren, naftalen, benzo(a)antracen))
12	2,0672	1				
21	0,7400	2	składowisko Zielona	WWA (16 wg USEPA)*, metale i metaloid**, fenol, chlorofenole (2-chlorofenol), BTEX, anilina, chloroanilina, toluidyna, 2-fenylofenol, glikol etylenowy, difenylosulfon; trichloroetylen (TCE), tetrachloroetylen (PCE), oktylofenole i estry oktylofenolooksyetylenowe	2	WWA (antracen, acenaften, fluoren, piren, naftalen, benzo(a)antracen), 2-chlorofenol, toluen
22	1,5726	2				
23	1,3557	2				
24	1,9670	2				
25	1,8549	2				
31	0,5320	3	soczewka nitrobenzenu lub instalacja dinitrotoluenu	WWA (16 wg USEPA)*, fenol, nitrobenzen, dinitrotoluen - mieszanina 2,4/2,6-, o-nitrotoluen	2	WWA (antracen, acenaften, fluoren, piren, naftalen, benzo(a)antracen), nitrobenzen, o-nitrotoluen
32	1,7503	3				
33	1,7314	3				
34	1,3277	3				
35	1,7811	3				

WYBRANE SUBSTANCJE ZANIECZYSZCZAJĄCE

41	1,2494	4	centralna część d. Zakładów Chemicznych, szlamy poanilinowe, składowisko Lisia, EPI	anilina, chloroanilina, epichlorohydryna, toluenodiamina (TDA), toluendiizocyjanian (TDI), fenol, WWA (16 wg USEPA)*, nitrobenzen, toluidyna, o-nitrotoluen, dinitrotoluen - mieszanina 2,4/2,6-, BTEX	3	epichlorohydryna, toluendiizocyjanian (TDI), WWA (antracen, acenaften, fluoren, piren, naftalen, benzo(a)antracen), nitrobenzen, o-nitrotoluen, toluen
42	1,4752	4				
43	1,6802	4				
44	1,8907	4				
45	1,6507	4				
46	1,3698	4				
47	1,8290	4				
51	1,6121	5	centralna część d. Zakładów Chemicznych, szlamy poanilinowe, składowisko Lisia, EPI	anilina, chloroanilina, epichlorohydryna, toluenodiamina (TDA), toluendiizocyjanian (TDI), fenol, WWA (16 wg USEPA)*, nitrobenzen, toluidyna, o-nitrotoluen, dinitrotoluen - mieszanina 2,4/2,6-	1	epichlorohydryna, toluendiizocyjanian (TDI), WWA (antracen, acenaften, fluoren, piren, naftalen, benzo(a)antracen), nitrobenzen, o-nitrotoluen

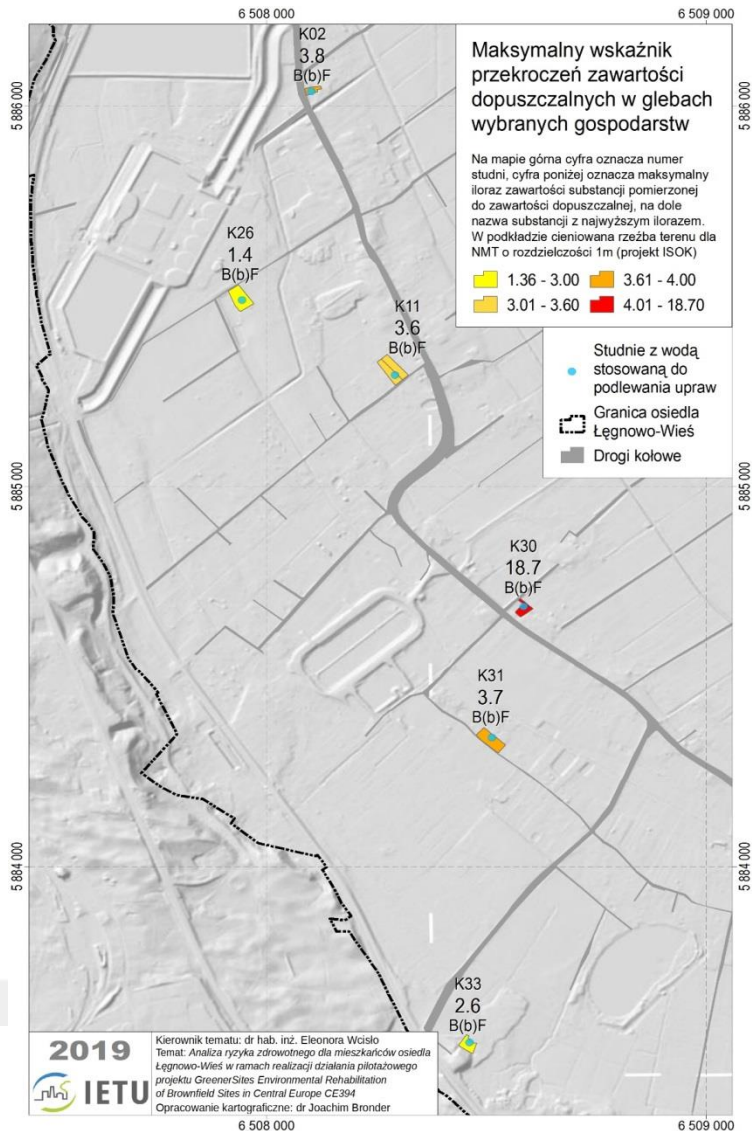
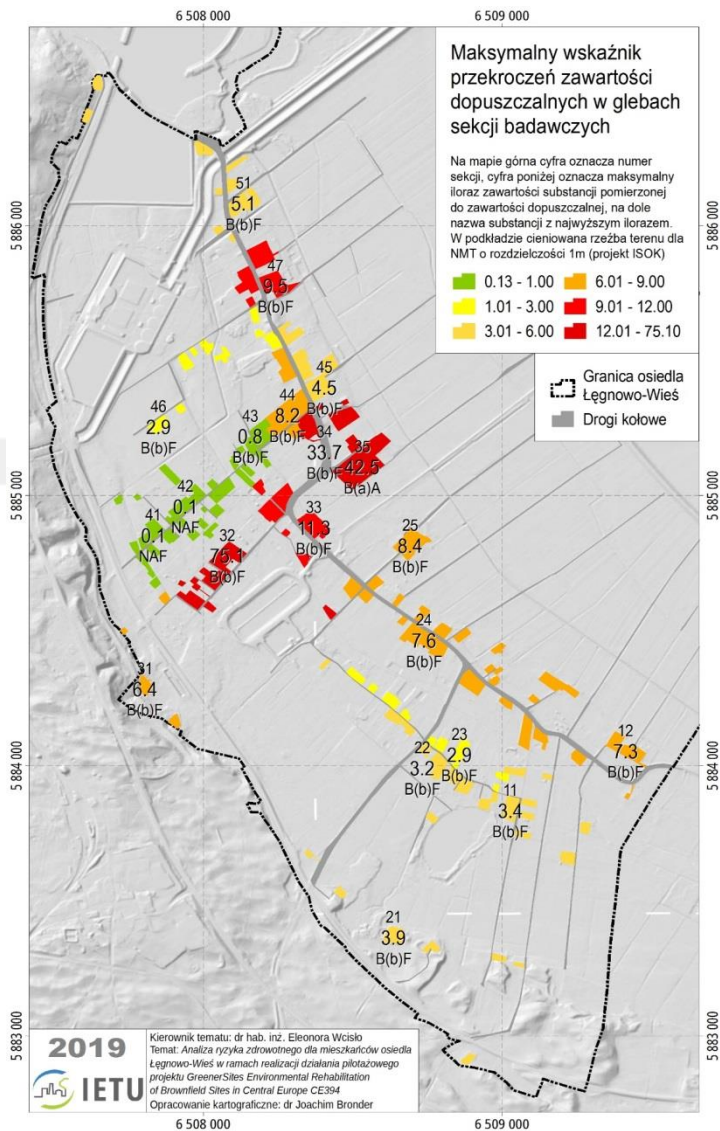
- Łącznie przebadano 80 substancji, zarówno organicznych, jak i nieorganicznych.
- Zawartości 28 substancji (35%) były powyżej lub równe granicy oznaczalności (16 WWA, 10 metali i arsen oraz fenol i 3,5-dichlorofenol). Dwie ostatnie substancje zostały oznaczone na granicy oznaczalności.
- Warstwa powierzchniowa – metale, arsen i WWA
- Warstwa podpowierzchniowa (do 0,9m) – w 1 próbce (otwór 51) zawartość benzo(a)antracenu i w 2 próbkach (otwory 25 i 51) zawartości pirenu wyższe niż granica oznaczalności.

Dopuszczalne zawartości zanieczyszczeń w gruntach dla I grupy gruntów [mg/kg]

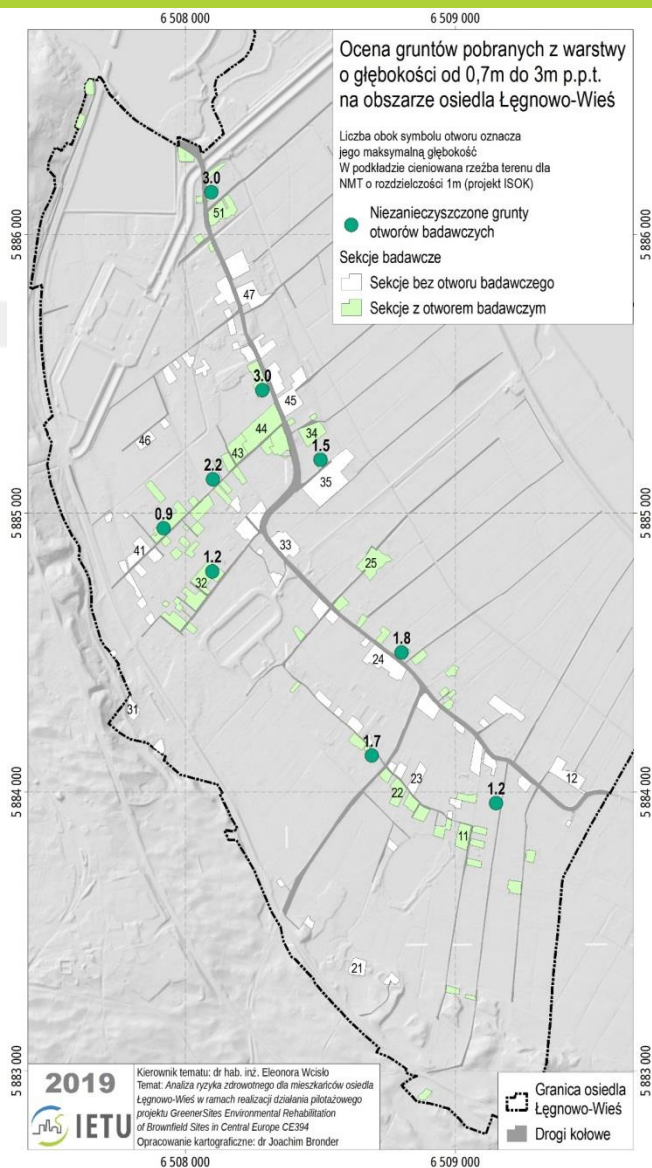
L.p.	Parametr	Warstwa 0÷0,25m p.p.t	Warstwa poniżej 0,25m p.p.t., K>10 ⁻⁷ m/s	Warstwa poniżej 0,25m p.p.t., K<10 ⁻⁷ m/s
1	As	25	20	50
2	Ba	400	300	600
3	Cr	200	300	500
4	Sn	20	30	50
5	Zn	500	300	500
6	Cd	2	3	5
7	Co	50	30	60
8	Cu	200	150	300
9	Mo	50	25	50
10	Ni	150	100	200
11	Pb	200	100	300
12	Hg	5	3	5
13	Naftalen	0,1	5	20
14	Antracen	0,2	5	20
15	Chryzen	0,2	5	20
16	Benzo(a)antracen	0,1	5	20
17	Dibenzo(a,h)antracen	0,1	5	20
18	Benzo(a)piren	0,1	5	20
19	Benzo(b)fluoranten	0,1	5	20
20	Benzo(k)fluoranten	0,1	5	20
21	Benzo(ghi)perylene	0,2	5	20
22	Indeno(1,2,3-c,d)piren	0,2	5	20

- Do oceny zastosowano maksymalny wskaźnik przekroczeń zawartości dopuszczalnej
- Zawartości dopuszczalne metali i arsenu nie zostały przekroczone w żadnej próbce – pominięto je w dalszej ocenie
- Zawartości dopuszczalne 10 WWA zostały przekroczone w próbkach zbiorczych gleb 17 sekcji badawczych i 6 wybranych gospodarstw
- Jedynie gleby 3 sekcji (41,42,43) spełniają kryteria jakościowe dla gleb terenów zabudowy mieszkaniowej (grupa I gruntów)
- W 16 sekcjach i 6 gospodarstwach najwyższą wartość wskaźnika przekroczeń uzyskał benzo(b)fluoranten

OCENA ZANIECZYSZCZENIA GLEB TERENÓW ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

OCENA ZANIECZYSZCZENIA GLEB TERENÓW ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

- Gleby wszystkich sekcji badawczych, wybranych gospodarstw i gruntów na głębokości **poniżej 0,25 m** nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych zawartości zanieczyszczeń specyficznych dla działalności produkcyjnej dawnych Zakładów Chemicznych ZACHEM. Zawartości substancji zanieczyszczających są niższe od granicy oznaczalności.
- Gleby siedmiu sekcji badawczych i trzech wybranych gospodarstw, które poddano analizie na zawartość metali i arsenu, nie wykazują przekroczeń zawartości dopuszczalnych. Gleby warstwy powierzchniowej (**0-0,25 m**) 17 na 20 sekcji badawczych oraz 6 wybranych gospodarstw cechują się przekroczeniami dopuszczalnych zawartości WWA.

WNIOSKI

- Pod względem zawartości WWA gleby wybranych gospodarstw nie różnią się od gleb 20 sekcji badawczych, w tym gleb sekcji, do których te gospodarstwa należą.
- Jedynie gleby sekcji badawczych nr 41, 42 i 43 położonych przy ulicy Przyłubskiej spełniają kryteria jakościowe dla gleb terenów grupy I użytkowania ziemi.
- Zawartości 10 WWA, wymienionych w rozporządzeniu MŚ z dnia 1 września 2016 r.[Dz.U. 2016.1395], w glebach sekcji badawczych cechuje się rozkładem losowym. Nie stwierdzono korelacji pomiędzy poziomem zawartości WWA w glebie a ilością domów ogrzewanych paliwami stałymi.

Podstawowa ocena ryzyka zdrowotnego

- opracowanie zestawu potrzebnych danych
- oceny narażenia
- oceny toksyczności substancji
- charakterystyki ryzyka.

Zawartości w warstwie powierzchniowej następujących substancji

- metale i metaloid: arsen, bar, chrom, cyna, cynk, kadm, kobalt, miedź, molibden, nikiel, ołów i rtęć
- WWA: naftalen, antracen, benzo(a)antracen, chryzen, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(a)piren, benzo(ghi)perylene, dibenzo(ah)antracen, indeno(1,2,3-cd)piren
- fenol

- Receptory: dzieci i dorośli
- Szlaki narażenia
  - przypadkowe spożycie zanieczyszczonej gleby
  - kontakt dermalny z zanieczyszczoną glebą
  - wdychanie cząstek zanieczyszczonej gleby
  - wdychanie par substancji lotnych uwalniających się z gleby

PARAMETRY NARAŻENIA

Symbol	Parametr	Jednostka	Scenariusz mieszkaniowy	
			Dzieci	Dorośli
EF	częstotliwość narażenia	dni/rok	350	350
ED	czas trwania narażenia	lata	6	24
BW	masa ciała	kg	15	70
IRo	wskaźnik dobowego przypadkowego spożycia gleby	mg/dzień	200	100
SA	powierzchnia skóry w kontakcie z glebą	cm ²	2 800	5 700
AF	współczynnik przyczepności gleby do skóry	mg/cm ² /dzień	0,2	0,07
t	czas narażenia	godz./dzień	24	24
ATN	czas uśredniania narażenia (substancje nierakotwórcze); ATN = ED x 365dni/rok	dni	2 190	8 760
ATC	czas uśredniania narażenia (substancje rakotwórcze); ATC = 70 lat x 365dni/rok	dni	25 550	25 550

Ryzyko nierakotwórcze

- iloraz zagrożenia – HQ
- indeks zagrożenia

$$HI = HQ_o + HQ_d + HQ_{inh}$$

$$\text{Całkowity HI} = \sum_{i=1}^n HI_i$$

Ryzyko rakotwórcze

- CR dla pojedynczej substancji

$$\text{Całkowite CR} = \sum_{i=1}^n CR_i$$

Poziom
dopuszczalny

Całkowity HI ≤ 1

CR $\leq 1 \cdot 10^{-5}$

Całkowity CR
od $1 \cdot 10^{-6}$ do $1 \cdot 10^{-4}$

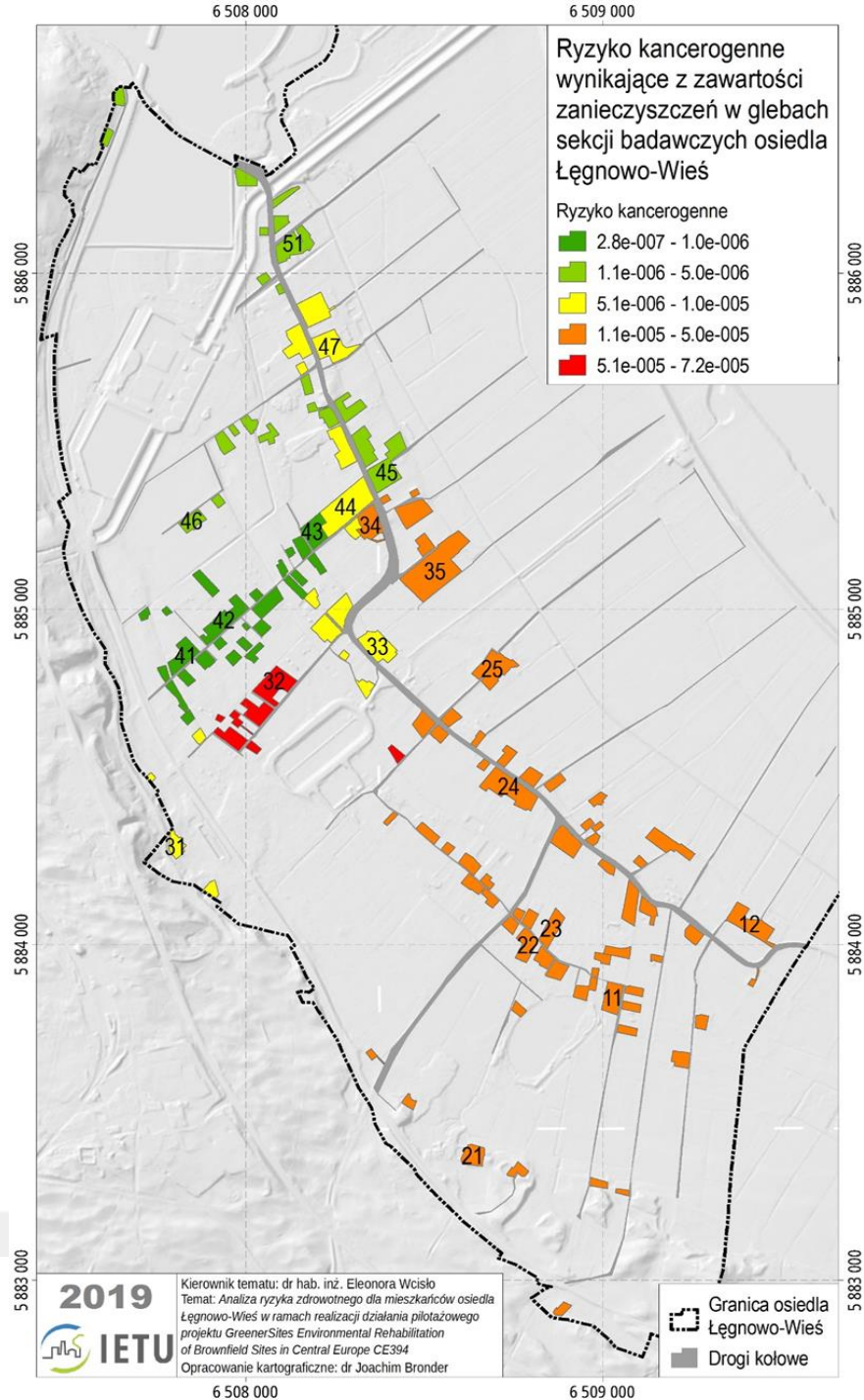
RBRL jest to zawartość substancji zanieczyszczającej w glebie obliczona w oparciu o ustaloną wartość ryzyka docelowego (TR), przy uwzględnieniu lokalnych warunków środowiskowych i warunków narażenia w ramach określonego scenariusza narażenia (lokalne kryteria remediacyjne).

TR dla substancji rakotwórczych wynosi na przykład $CTR=1 \cdot 10^{-5}$, a dla substancji nierakotwórczych jest to iloraz zagrożenia lub indeks zagrożenia (np. $NTR=HQ$ lub $HI < \text{lub} = 1$).

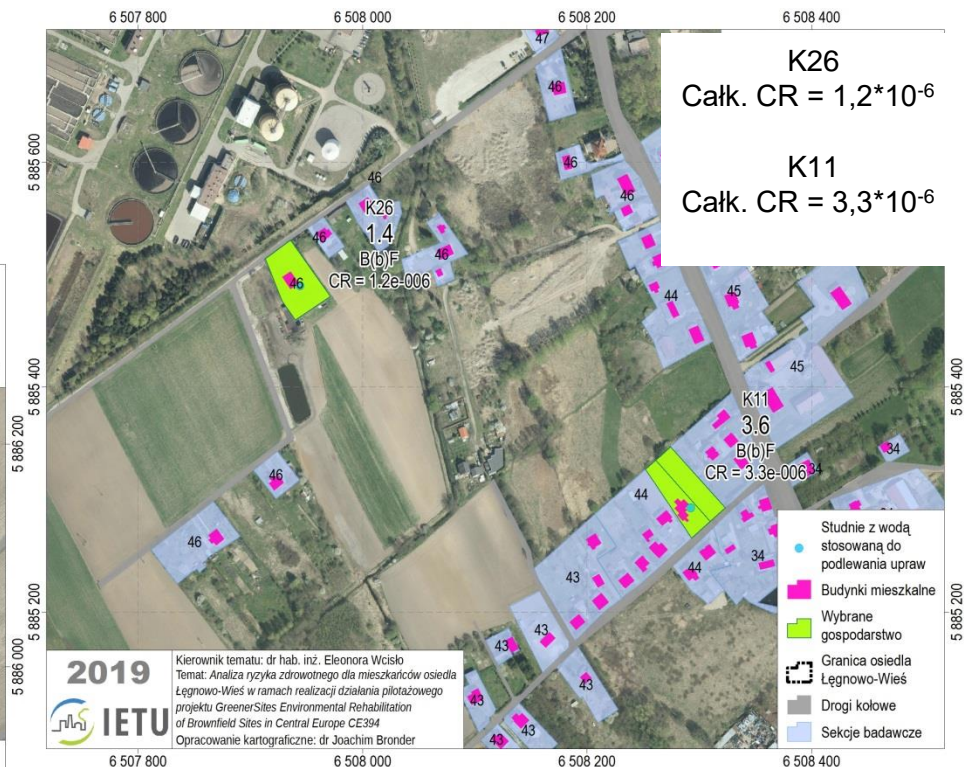
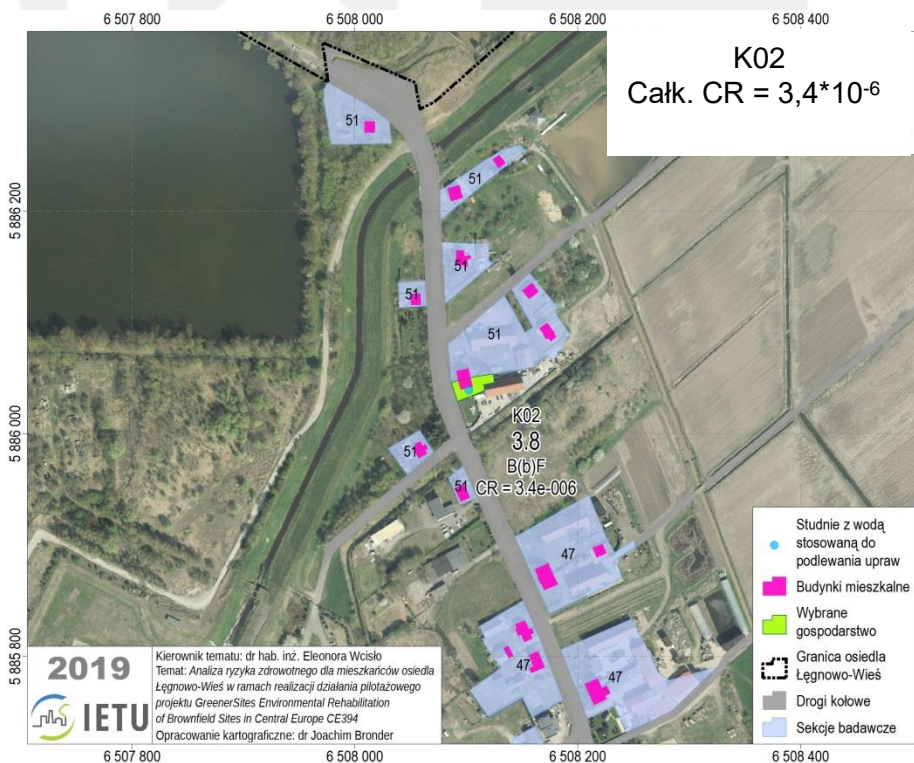
OCENA RYZYKA ZDROWOTNEGO W SEKCJACH BADAWCZYCH

$1 \cdot 10^{-5} < \text{zawartość BaP}$

Sekcje - 32, 34, 35

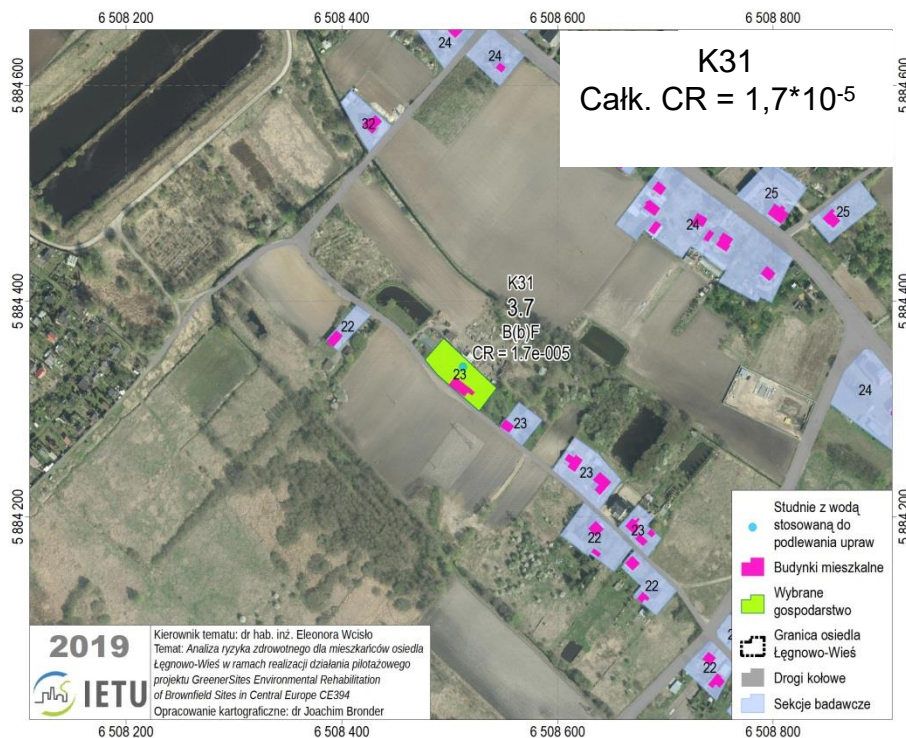
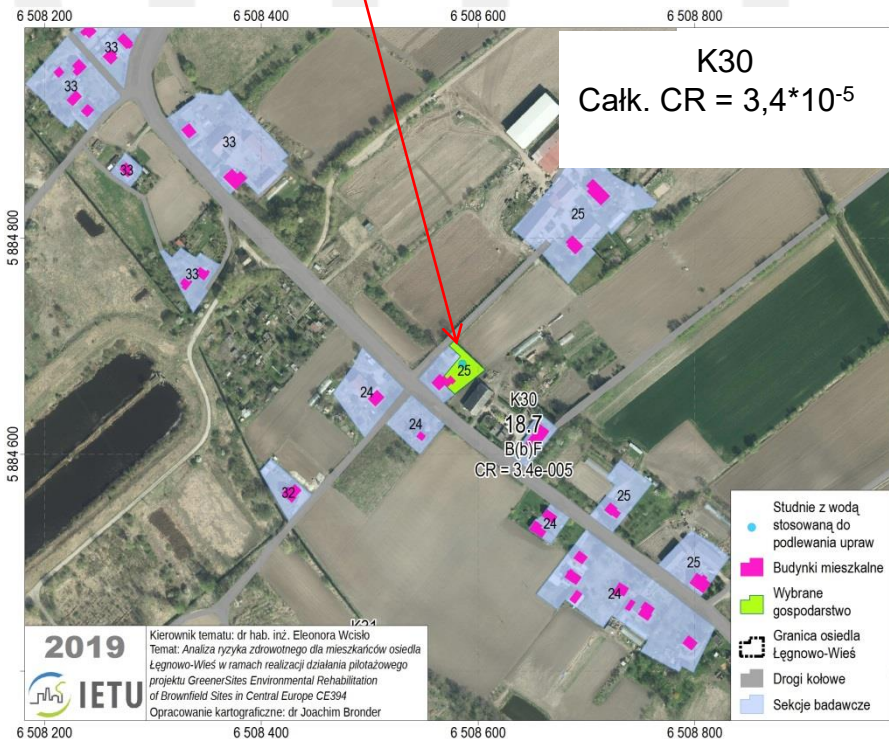

OCENA RYZYKA ZDROWOTNEGO W WYBRANYCH GOSPODARSTWACH

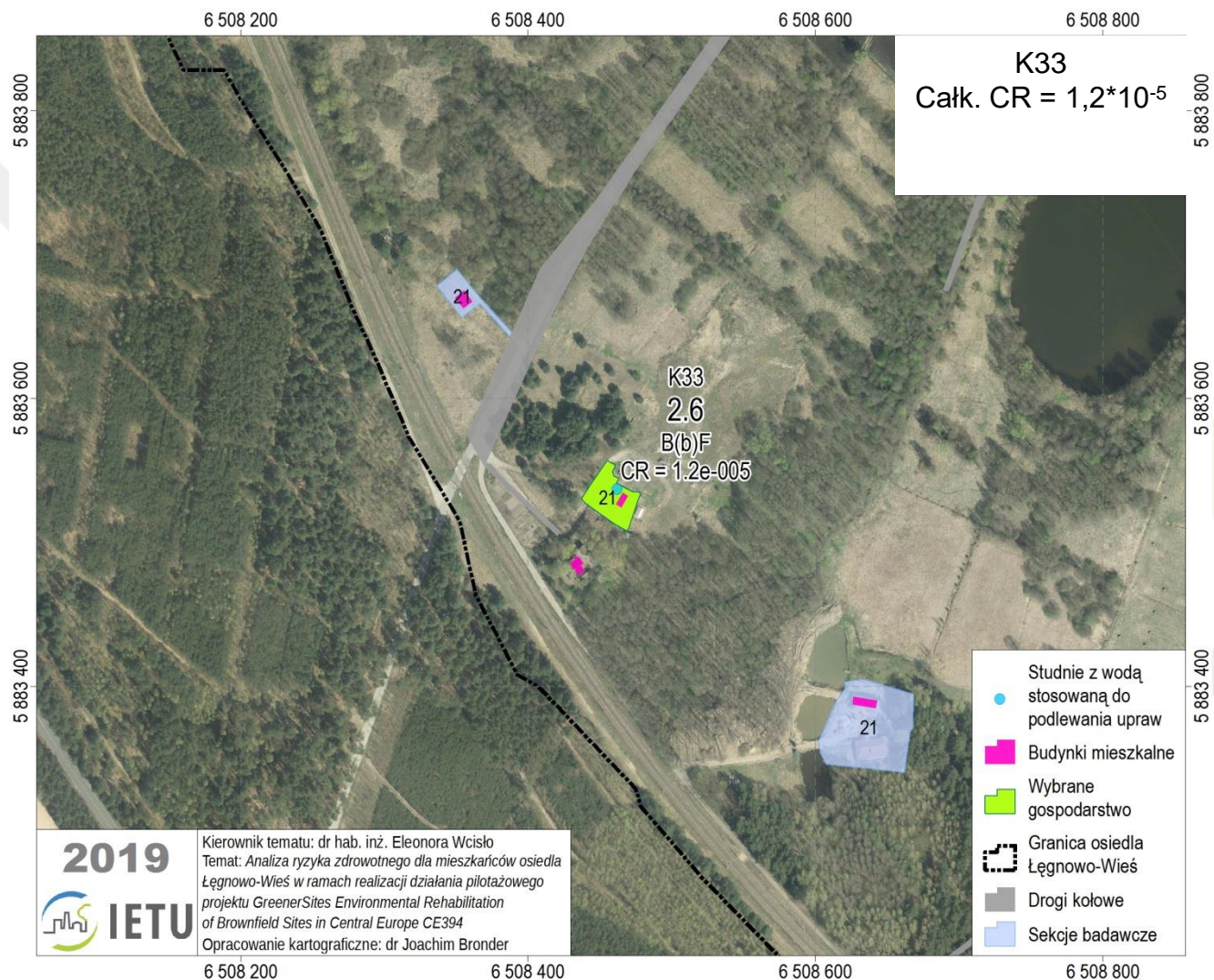
OCENA RYZYKA ZDROWOTNEGO W WYBRANYCH GOSPODARSTWACH

$1 \cdot 10^{-5} < CR - BaP$

OCENA RYZYKA ZDROWOTNEGO W WYBRANYCH GOSPODARSTWACH

WYZNACZONE RBRL

Substancja	RBRL [mg/kg]	
Acenaften	3400	N
Antracen	17000	N
Arsen	6,10	C
Bar	11000	N
Benzo(a)antracen	11	CM
Benzo(a)piren	1	CM
Benzo(b)fluoranten	11	CM
Benzo(k)fluoranten	110	CM
Kadm	70	N
Chrom (III)	37000	N
Chrom (VI)	1,40	CM
Chryzen	1100	CM
Kobalt	23	N
Miedź	3000	N
Dibenzo(a,h)antracen	1,1	CM
Fluoranten	2300	N
Fluoren	2300	N
Indeno(1,2,3-cd)piren	11	CM
Rtęć	17	N
Molibden	380	N
Naftalen	18	C
Nikiel	920	N
Fenol	18000	N
Piren	1700	N
Cyna	46000	N
Cynk	23000	N

Zawartość BaP w sekcjach 32, 34, 35 i gospodarstwie K30 > 1 mg/kg

- Całkowite ryzyko nierakotwórcze (indeks zagrożenia - HI) we wszystkich sekcjach badawczych i wybranych gospodarstwach domowych jest znacznie niższe niż dopuszczalny poziom HI=1.
- Dopuszczalny poziom ryzyka rakotwórczego w odniesieniu do pojedynczej substancji ($1 \cdot 10^{-5}$) jest nieznacznie przekroczony w przypadku benzo(a)pirenu i dotyczy trzech sekcji badawczych (32, 34, 35) i jednego gospodarstwa (K30).
- Całkowite ryzyko rakotwórcze (CR) we wszystkich badanych sekcjach i wybranych gospodarstwach domowych jest niższe niż poziom graniczny $CR=1 \cdot 10^{-4}$, powyżej którego najczęściej uzasadnione jest podjęcie działań naprawczych.

PRZYCZYNY RÓŻNIC WYNIKÓW OCENY ZANIECZYSZCZENIA I OCENY RYZYKA ZDROWOTNEGO

- Brak jasno określonych kryteriów wyznaczenia dopuszczalnych zawartości substancji zanieczyszczających wymienionych w rozporządzeniu MŚ z dnia 1 września 2016 [Dz.U.2916.1395].
- Zapisy wskazujące metodę oceny ryzyka zdrowotnego jako obowiązującą do wyznaczania dopuszczalnych zawartości substancji innych niż wyszczególnione ww. rozporządzeniu, przy jednoczesnym braku zastosowania tej metody do substancji wyszczególnionych.

- Proponuje się ujednoczyć podejście do oceny terenów zdegradowanych w kraju, a metodę oceny ryzyka zdrowotnego stosować zarówno do wyznaczania zawartości dopuszczalnych, jak i określania znaczących zagrożeń dla zdrowia.

Dziękuję za uwagę

Eleonora Wcisło

Ekspert wiodący ds. oceny środowiskowych zagrożeń zdrowia

Zakład Badań i Rozwoju

Tel. 32 254 60 31 wew. 265

Faks 32 254 17 17

E-mail: e.wcislo@ietu.pl